

Cem Akaş

Köşemizin bu sayıdaki konuğu yazdıklarının değerini anlaşılma kaygısının değil, birikimindeki zenginliğin belirlediği Cem Akaş. Mart 2018'den beri Can Yayınlarının genel yayın yönetmenliğini yapan yazarımız; öyküleri, romanları, denemeleri... ile öne çıkıyor. İstedik ki editör, sanat danışmanı, çevirmen... kimliğiyle üretken ve çok yönlü sanatçımızın duygu, düşünce ve hayal dünyasını yakından tanıyalım. Haya-tı ve eserleri hakkında söylenecek kıymetli çok şey var. Giriş kısmına sığdırmaya çalışsak eksik kalırdı. O yüzden sorularla ilerledik.

Dahasına <https://sefinsalatasi.blogspot.com/p/bio.html> adresinden ulaşabilirsiniz.

Bu çerçevede yaptığımız söyleşi sizlerle...

YÜK: Romanlarınızda kurduğunuz dünya, sistemlerin bireyi nasıl kuşattığını, karakterlerin sistemlere gönüllü katıldığını bize yansıtırsa bile alt metinde aslında mecbur bırakıldıklarını okuyabiliyoruz. Bunu kendi gerçekliklerimizde de görebiliyoruz. Metinleriniz için bugünün dünyasının bir uzantısı diyebilir miyiz?

C.A.: Bugünün ve geleceğin. Geçenlerde İhsan Oktay Anar'ın ben Koç Üniversitesi Yayınları'dayken yayımladığım İngilizce Kitab-ül Hiyel'ini karıştırıyordum, Türkçesini okurken insan kendisini Anar'ın dilinin büyümesine çok kaptırıyor, başka bir dilde okumanın getirdiği mesafe başka şeylere odaklanmanızı kolaylaştırıyor. Geçmişe yerleştirdiği dünyayı ne kadar iyi ve gerçekmiş gibi kurduğunu gıpta ederek gördüm bir kez daha. Bu benim yapabildiğim bir şey değil (güya tarih doktoram var!); içinde bulunduğumuz anı ve ilerisini kurgulamak beni daha rahat ettiriyor. Sincaplı Gece'de ve son kitabım Sözcüklerin Anlamı'nda bu "ilerisi" birkaç yıl sonrası kabaca; Ol-

gunluk Çağı Üçlemesi ve Zamanın En Kısa Hali epey sonrası. Bunlar da dediğiniz gibi bugünün uzantıları aslında. Bilemiyorum, belki insan olarak da ne olmuş yerine ne olacakla daha çok ilgilendiğim içindir. Sistem fikri de bende lisede Cesur Yeni Dünya ve Vakıf Üçlemesi'ni okuduğumdan beri var; bazen doğrudan sistemler hakkında yazıyorum, bazen sadece arka planı dolduran bir gürültü oluyor sistem, ama genelde insanın yalnızlığının önemli bileşenlerinden biri olarak görüyorum ve kullanıyorum sistem yapısını.

YÜK: Roland Barthes, Yazarın Ölümü kavramından bahsederken okurla metin arasında kurulan bağdan bahseder. Bu açıdan baktığımız da hakkınızda yazılan yazılar, tarafınızla yapılan söyleşiler, metinleriniz üzerinden yazılan tezlerde de gördüğümüz gibi sizi bir kategorinin yazarı (distopya, deneysel, post-modern) olarak tanımlayamıyoruz. Yazın dünyanızı bu kategorilerden hangisine yakın görüyorsunuz?

C.A.: Şart mıdır? Bu tür yaf-taların hepsi bana kolaycılık gibi geliyor ve ne işe yaradığından da emin değilim, birisini kullansanız bile ardından bir dolu açıklama yapmanız gerekiyor her seferinde. Kendi yazım hakkında ben şunu söyleyebiliyorum, katılıp katılmamak okura kalmış: Ben anlatacak bir hikayesi olan ve bunu kendisine en doğal, en rahat gelen şekilde anlatan bir yazar değilim; anlatacağım hikaye kadar onu nasıl anlatacağım üzerinde de kafa patlatıyorum. Bu beni daha iyi bir yazar yapmıyor kuşkusuz; yazarlığı “okura dokunabilmek” olarak gören pek çok büyük yazar var, benim hayal bile edemeyeceğim büyüklükte kitleler tarafından okunuyorlar, hem de tutkuyla. “Bu kitap nasıl çalışıyor?” diye merak eden ve bunu çözmekten zevk alan okur sayısı her dilde çok daha az, benim gözlemlediğim kadarıyla da yıllar içinde oranları azalıyor. Dolayısıyla kafa patlattığım şey beni daha az okunan bir yazar yapıyor, bunu rahatlıkla söyleyebilirim.

YÜK: 7, Olgunluk Çağı Üçlemesi, Sözcüklerin Anlamı kitap-

larınızı göz önüne aldığımızda her birinde ayrı anlatım stratejisi görüyoruz. 7’de parçalı, melez, oyunsal bir metin okurken Olgunluk Çağı Üçlemesi daha çok sistemi merkeze alan, bireyi eriten bir yapı kuruyor; Sözcüklerin Anlamı ise kavramlar, parçalar üzerinden ilerleyen bölünmüş metin koleksiyonu gibi. Bu anlatım değişimleri çeşitlilik arayışınızdan mı kaynaklanıyor yoksa metinler kendi formunu zorunlu mu kılıyor?

C.A.: Zorunlu demeyeyim ama evet, her hikayeyi hangi formda anlatacağımı düşünmekten kaynaklanıyor, bu da edebiyatın olanaklarını araştırma-geliştirme çabasının sonucu. Genel strateji olarak, okurun kendisini hikayeye kaptırmasını engellemeye çalıştığımı söyleyebilirim, bütün kullandığım formlar aslında okurun akışını kırma sonucunu doğuruyor. Bazen daha da ileri gidip hikayeyi ve anlamı okurun kurmasını talep ettiğim bile oldu – Gitmeyecekler İçin Urbino ve Zamanın En Kısa Hali böyle romanlardı mesela, metni oluşturan bütün parçaları elden geçirdikten sonra bunları okurun bir araya getirmesi ge-

rekiyor, IKEA mobilyası gibi biraz.

YÜK: Son kitabınız **Sözcüklerin Anlamı'nda nesnelere, kavramlar, tarihi olaylar estetik biçimde bir araya geliyor. Roman da kelimelerin anlamını değiştirerek, sabit anlamı kaydırarak, okura anlamı çözen kişi olma sıfatı da yüklüyorsunuz. Bu da okur için anlamı sabit bir hedef olmaktan çıkartıp sürekli ertelenen bir sürece dönüştürüyor. Bu metninizde anlamı kurmaktan ziyade onun nasıl dağıldığını mı göstermek istediniz?**

C.A.: Evet. Hayat aslında anlamı dağıtır bir hale geldi. Sosyal medya akışı bir bombardıman ve biz bir yandan hayatı yaşamaya ve anlamlandırmaya, bir yandan da o bombardımandaki anlamı algılamaya çabalıyoruz. Roman bu bölünmüş gerçekliği yeniden kurmaya çalışıyor.

YÜK: **Metnilerinizde sürekli bir eşikte kalma hâli var. 7'de yapı, Sözcüklerin Anlamı'nda dil, Gitmeyecekler için Urbino'da**

mekân, Olgunluk Çağı Üçlemesi'nde bilinç bu eşığı koruyor. Sizce edebiyat eşikte kalma hâli mi yoksa bir geçiş mi?

C.A.: İki de olmak zorunda değil tabii. Pek çok yazar, okura ne hissetmesi, ne düşünmesi gerektiğini söyler, onların kitaplarında herşey nettir, dalgın dalgın okuyabilirsiniz; bir yerde kaçırsanız diğesinde yakalarsınız. Ben bundan hep sıkıldım; “edebiyat” dediğimiz şeyin, karakterlerin ne düşündüğünü, hissettiğini, neyi neden yaptığını bize anlatmasının çekiciliğini ve okurda yarattığı “derinlikli metin” hissini yadsımıyorum elbette, ama bunu yapmaktan hoşlanmıyorum genelde. Gerçek hayatta karşımızdakinin ne hissettiğini ve ne düşündüğünü nasıl anlıyorsak, kısmen anlıyorsak, yanlış anlıyorsak, edebiyatın da bu yöntemleri kullanarak işleyebileceğini düşündüm hep. İnsana laf bir kere, bilemedin iki kere söylenir; ama böyle yapınca da ortaya kısa ama dikkat isteyen metinler çıkıyor, okurun odaklanarak okuması gerekiyor. Bugün böylesi bir yazar tercihi alenen intihar demek, onu da bilmiyor değilim. Ah, kimselerin hali yok durup yoğunlaşmaya!

YÜK: Kitaplarınızı düşün-
düğümüzde okur, kurmacaları-
nızda aktif yer alırken aynı za-
manda da metnin merkezi dışın-
da da kalıyor. Bunun estetik bir
tercih olduğunu söylesek bile bir
yandan da okura duyulan güven-
sizlik olarak da yorumlanabilir.
Sizin evreninizde okurun yeri
neresidir?

C.A.: Tam tersine, okura çok
fazla güvendiğimi düşünüyorum. Okur
işbirliği yapmayı kabul etmezse yazdığım
herşey çöküyor. Okuru aptal yeri-
ne koymaktan nefret ediyorum. Zeki,
çevik, çalışkan bir okura yazıyorum.
Ama dediğim gibi, okurun işini kolay-
laştırmıyorum, “bunu kimse anlamaz”
diyerek yaptığım işi sulandırmıyorum.
Okura eyvallahım yok diyelim. Kaybe-
den de ben oluyorum haliyle.

YÜK: Notos Kitap, Şubat-
Mart 2017 sayısında Semih Gü-
müş'ün “Yazdıklarının yeterince
okunup anlaşıldığını düşünüyor
musun?” sorusuna verdiğiniz ce-
vapta Kur'an'a göndermeli kita-
bınız 19'un bile anlaşılmadığını,

metin analizi konusunda yetersiz
olduğumuzu dile getirmişsiniz.
Sadece edebiyat açısından değil;
sinema, müzik vb. alanlarda dü-
şündüğümüzde de birikim, emek
ve kültürel zenginlik hak ettiği
değeri bulmuyor. Sanattaki bu
çürüme sizce hangi boyutta ve
gelecekte daha iyi bir noktada
olur mu?

C.A.: Buna çürüme denebi-
leceğinden emin değilim. İnsanların
hayatında kültürün yeri yüzyıllardır
değişiyor, bazı biçimleri güdükleşiyor,
başka bazı biçimleri yaygınlık ve de-
ğiş-tokuş değeri kazanıyor. Müzik bilgisi
açısından Gesualdo'yu, Bach'ı, Şosta-
koviç'i, Penderecki'yi düşünün, bunla-
rın çağlar içindeki dinleyicilerinin mü-
zik kültürünü düşünün; 21. yüzyılda
bunlar artık yok, geçer akçe değil, çok
çok marjinal. Buna hayıflanabiliriz el-
bette, bu değişimi yok sayabiliriz,
aruzla şiir yazmakta ve divan metafor-
larını parlatmakta diretebiliriz, ya da
günün geçer akçesini iyi kavrayıp
onunla sanat yapmaya çalışabiliriz, ya
da ikisinin bir tür sentezini yapmakla
uğraşabiliriz. Hangi yol bizi “daha iyi
bir nokta”ya götürür bilmiyorum.

YÜK: “Az ama Çok” teknik destek yetersizliğinden kısa sürmüş bir kültür programınız. Üç bölüm. İsim seçiminiz ilginç geldi. Programın içeriğinin yoğun olmasını “çok”, kısa sürmesiniyse “az” olarak düşünürsek ismiyle müsemma... Kendini gerçekleştirmiş. Sonradan bunu fark ettiniz mi? Sizce kelimeler düşündüğümüzden daha fazla etkiye sahip mi?

C.A.: Kuşkusuz. Yazar, yazdığı şeyler hakkında herşeyi bilemez zaten. Zaman da hep yeni anlam katmanları getirir ayrıca.

YÜK: Kitapçılar, kütüphaneler, kitaplar, okurlar için önerilerden bahsettiğiniz, süregelen birçok soruna da çözüm sunduğunuz yazınız değerli. Son günlerdeki okul saldırıları ülkeye hepimizi üzmüşken oyun bağımlılığının geldiği kontrolsüz nokta okumanın ve kütüphanelerin önemini bir kez daha ortaya koyuyor. Gençlerde ve çocuklarda oyun bağımlılığını azaltıcı önerileriniz de var mı?

C.A.: “Kitap okuyan saldırgan olmaz” diyemeyiz. Okumayı araçsallaştırmaya karşıyım.

YÜK: Bizim için ayırdığınız değerli zamanınız ve samimi cevaplarınız için teşekkür ederiz. Hoşça kalın...

